

În război el devine de drept conducătorul sufletească și firesc al Românilor de pretutindeni.

Unirea politică și geografică odată făcută, el continuă, și după război, pe aceiași cale, ba încă sporește mijloacele, pentru ca unificarea sufletească să se desăvârșească.

În deceniul de după război viața politică împarte pe mulți din aceia pe cari el reușise să-i pregătească și să-i adune: unii îl părăsesc alergând acolo unde era idealism material, iar alții din cei mai slabi s'au îndepărtat de el, fiindcă nu puteau rămâne lângă o viață de flacăra și lumină, fiindcă-i orbea și flacăra i-ar fi ars.

Cu ei ori fără ei, el duce lupta în aceiași direcție, atât înăuntrul cât și în afara țării, și mai dârz și mai cu răsunet. În afară e cinstit și onorat de marile Universități ale lumii și de toate congresele mari și din mândria lui ne-am împărtășit și noi și țara toată care se înalță la nivelul celorlalte popoare, prin el.

Și astăzi d-l prof. N. Iorga ca prim-ministru și conducător al țării trece dela vorbe la fapte, trece dela scris la acțiune — la muncă organizată și dârză, cum numai el e în stare s'o susțină, cu voința neînfrântă a războinicului ce nu cunoaște decât misiunea, antrenând cu el tot ce e viu și conștient în această țară, căreia i-a dat din primul moment liniștea apoi îi va da încrederea, însănătoșirea apoi înălțarea acolo unde meritele ei și ale neamului îi dau dreptul.

Col. Georgescu Pion

Comandantul Regimentului I. Artilerie
Regele Carol I.

Nicolae Iorga și biserica

Doamnelor și Domnilor,

La serbarea aranjată pentru ziua de azi în orașul Timișoara, în cinstea celui mai mare cărturar al neamului nostru, a Profesorului Nicolae Iorga, mi s'a făcut și mie măgulitoarea invitație de a spune un cuvânt de omagiu și de recunoștință și din partea bisericii noastre, pentru grandioasa operă constructivă ce a realizat-o acest genial istoric, iubitul nostru sărbătorit pe terenul bisericesc.

Am primit cu vie mulțumire această invitație, dându-mi-se astfel ocazie a exprima în câteva cuvinte tot ce simt eu în sufletul meu față de acest fiu devotat și credincios al bisericii noastre.

Pe cât de onorabilă este însă această însărcinare, pe atât de mare este răspunderea ce am luat asupra mea prin angajamentul de a vorbi astăzi, la această serbare, despre personalitatea lui Nicolae Iorga în legătură cu biserica.

De aceea vă mărturisesc sincer, că n'am pretenția de a mă prezenta în fața onoratului public cu o dare de seamă sistematică

și amănunțită asupra imensei activități desvolată de marele învățat Nicolae Iorga, pe terenul bisericesc, fiindcă aceasta cade în competența și atribuțiile istoricului de mâine și nu-mi permite nici locul de a mă extinde în expunerea mea asupra a tot ce a făcut și a scris Nicolae Iorga pe terenul bisericesc.

Intenția mea este să arăt numai în linii generale cu ce-a contribuit dânsul la conservarea și consolidarea bisericii noastre până în ziua de astăzi.

Pentru dl. Nicolae Iorga biserica noastră a fost considerată de alungul veacurilor ca depozitarea celor mai scumpe bunuri sufletești cum a fost limba și credința noastră strămoșească, care au constituit patrimoniul nostru național și care a fost isvorul de inspirație pentru iubirea noastră de Țară și neam. Patriotismul și naționalismul dlui Nicolae Iorga se confundă cu însăși ortodoxia neamului nostru, care a fost păstrătoarea și conservatoarea ființei noastre naționale. În tot trecutul poporului nostru atât eroii naționali, cât și mucenicii bisericii noastre, se bucurau de egală cinste și considerație, fiindcă erau fii credincioși ai aceleiaș țări și ai aceluiaș neam.

Am avut prilejul să citesc mai de multeori despre clasică pildă de mucenicie creștinească alui Constantin Brâncoveanu și a întregii sale familii pe care dl N. Iorga o amintește în scrierile sale și o aduce ca exemplu viu spre a trezi în noi sentimentul de abnegație și de jertfire de sine pentru limba și legea noastră strămoșească.

Spre a se vedea cât de mult a apreciat N. Iorga rolul și misiunea bisericii noastre în tot trecutul neamului nostru românesc, să cetim frumoasa sa carte „Sate și preoți în Ardeal” în care ni se arată legătura sufletească ce a existat totdeauna între popor și preoți, precum și rolul preotului ca element de cultură în sinul poporului din Ardal și Banat și marele merit ce l-a avut biserica noastră prin preoții ei în ceea ce privește conservarea limbei și a caracterului nostru național.

În cartea sa „Neamul Românesc în Ardeal și Țara ungurească” dl. N. Iorga descrie călătoria sa prin Ardeal cu care prilej n'a existat un singur sat, sau târgușor, sau un oraș mai mare, prin care trecând să nu fi intrat și în biserică, spre a cerceta trecutul acelei biserici și a se interesa de starea religioasă-morală și culturală a credincioșilor noștri din aceea localitate.

O adevărată operă monumentală a lui N. Iorga pe terenul bisericesc, este cartea intitulată „Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a Românilor” cu începere din veacul al patrulea până în veacul al XX., în 2 volume. În această carte ilustrul autor se ocupă de o mulțime de chestiuni, care privesc mai de aproape trecutul bisericii noastre și care sunt în strânsă legătură cu dezvoltarea acestei biserici până în veacul al XX-lea. Se ocupă aici de chestiunea organizării bisericii noastre din primele veacuri ale creștinismului, de întemeierea ierarhiei și a vieții mănăstirești, de

epoca slavo-română, de influența curențelor religioase asupra limbii și asupra credinței poporului nostru. Ne arată în această carte cu ce-a contribuit biserica noastră în cursul veacurilor la răspândirea culturii și la dezvoltarea simțului artistic în țara românească cu ajutorul călugărilor purtători de lumină. Mănăstirile noastre sunt înfățișate în această carte ca adevărate focare de cultură, de unde se răspândea slova românească, se învăța și se populariza arta sculpturii și picturii bisericești.

Nicolae Iorga s'a ocupat și de oratoria bisericească, editând câteva modele de veche elocință bisericească sub numirea de „Cuvântări de înmormântare și pomenire din veacul al șaisprezecelea până la 1850“, însoțindu-le și de o frumoasă prefață în care spune cuvinte de laudă și de apreciere cu privire la acele cuvântări.

O frumoasă apreciere a scris dl. N. Iorga și asupra predicilor marelui orator, Metropolitul Antim Ivireanu, în care laudă zelul și elocința acelui mitropolit, subliniind energia și farmecul cuvântărilor lui.

N. Iorga a mai scris o mulțime de cărți și de broșuri și nenumărate articole de gazete în care se ocupă de soarta și viitorul bisericii noastre.

N'a fost un eveniment mai însemnat în tot trecutul bisericii noastre, atât al bisericii din Vechiul Regat, cât și al aceleia din provinciile alipite, de care să nu se fi interesat și asupra căruia să nu-și fi spus părerea cu toată convingerea sufletului său.

Să amintesc numai un singur caz din Biserica noastră de dincoace de Carpați, anume frământările sgomotoase din jurul scaunului de vîlădicie din eparhia Caransebeșului în anii 1909—10, când stăpânirea ungurească încerca cu orice preț să-și așeze omul ei în scaunul acelei vîlădicii. Atunci apar scânteietoarele articole ale marelui român și ortodox N. Iorga, în care atrage atenția factorilor în drept asupra răspunderii ce o au în fața lui Dumnezeu și a neamului întreg, pentru alegerea persoanei menită să conducă această eparhie.

Au fost emoționante și pline de adevăr și convingere cuvintele ce le-a rostit marele învățat al neamului nostru cu prilejul marelui act istoric al înființării Patriarhiei române și mai la urmă cu prilejul votării legii cultelor.

Dl N. Iorga este și un critic obiectiv, aspru dar totdeauna de bună credință, care pe vrednicii conducători ai bisericii noastre a știut să-i acopere totdeauna cu multă glorie și mărire, iar pe cei slabi și neputincioși i-a trecut în umbră cu mult regret și compătimire în suflet.

Ceea ce-l caracterizează pe marele cărturar, este înaltul principiu moral de care a fost călăuzit viața sa întreagă, de a-și iubi țara, neamul și legea mai presus de toate cele pământești și de a ști să subordone în toate împrejurările vieții sale interesele personale, intereselor generale ale țării. În aceasta consistă superioritatea și forța morală alui N. Iorga.

Biserica noastră binecuvântă rodnică activitate de până acum precum și pe ceea din viitor, a dlui N. Iorga și se asociază la urările de bine ce i se aduc azi marelui învățat al neamului nostru cu prilejul împlinirii a 60 ani dela nașterea sa dorindu-i din suflet aceeaș putere de muncă, acelaș entuziasm și voioșie și de aci înainte pentru desăvârșirea misiunii Sale.

Dr. P. Țiucra.

N. Iorga în literatură

În partea ce-mi revine în schițarea personalității marelui nostru ăarbătorit s'ar impune să fie înfățișat N. Iorga versificatorul, novelistul, dramaturgul, oratorul, criticul literar, istoricul literar, făuritorul de limbă și îndrumătorul, *atâtea capitole* separabile, cari ar putea consfinți *tot* atâtea personalități, *toate* îndreptățite prin valoarea lor a ocupa locuri de frunte în istoria literaturii românești, **fiindcă**: *Nicolae Iorga este cel mai complet inzestrat dintre conaționalii noștrii — azi în viață — și totodată de o activitate tenace susținută, neatinsă încă în istoria culturii noastre.*

Elanul primei sale tinereți de romantică visare s'a încheșat în versuri prevestitoare ale acestei personalități vulcanice. Ele au fost adunate mai târziu într'un volum cuprinzând mai ales operele dintre anii 1890—93 apoi foarte multe traduceri din lit. universală și câteva mai noi.

Schițele și operele sale dramatice în marea majoritate a cazurilor își iau subiectele din trecutul nostru eroic și au darul de a evoca în contemporani, cu vremile apuse și sufletul curat, viguros și plin de nobilă demnitate al strămoșilor.

În critică, e călăuzit de vederi noi și personale pecetluind anumite valori ale istoriei literaturii noastre disputate sau greșit stabilite dela cele mai îndepărtate începuturi de cronică și până azi, resturnând fără cruțare situații delicat menajate și scoțând în evidență valori uitate.

E cel dintâiu care *stăvilește* regalitatea literară a lui Alexandri la epoca sa de înflorire și tronul vecinicii îl rezervă autorului „Luceafărului“ și al „Somnoareselor păsărele“, a cărui icoană — după moarte — încet se sue pe cerul nostru și al omenirii, dominând viitorul îndepărtat cu raza blândă a geniului său.

Ca istoric literar, din noianul de date ce stăpânește — ca nimenea altul până astăzi, redă epoci desăvârșit ilustrate și înviate, stăpânind în orice moment pulsul vieții, operii și al mediului. Între multe altele a scris ist. lit. rom. dela cei dintâi cronicari până la 1866, în 6 volume...